СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 113 — Джерзи Сіті, Н. Дж., вторак, 15. мая, 1923 — VOL. XXXI. — No. 113. — Jersey City, N. J., Tuesday, May 15, 1923. — THREE CENTS

КОРАБЕЛЬНА РАДА ПІДНОСИТЬ РОБІТНИЧУ ЗАПЛАТУ МОРЯКАМ

ВАШІНГТОН, 12. мая. — Корабельна Рада, котра заряджує кораблями федерального уряду, оповістила підвишку всім морякам, працюючим на сих кораблях. Підвишка обовязує з днем 14. мая та виносить пересічно коло 15 процент дотеперішньої заплати.

Оголошенне заявляє, що підвишка умовлена на конференції представників Межинародної Моряцької Юнії з представниками Корабельної Ради. Як видно з сього, уступка не є заслугою Промислових Робітників Світа, котрі недавно викликали невдачний моряцький страйк.

Після умови, на будуче має теж обовязувати на кораблях Ради 8-годинний день праці, а не 12-годинний, як се було досі.

БОЙКОТ ЦУКРУ

НЮ ЙОРК, 12. мая. — Мейор міста Ню Йорку оголосив нині публичний зазив до населення міста, що воно здержалося в понеділок від уживання цукру („безцукровий понеділок").

НІМЕЦЬКІ ЖІНКИ ЗА ВІДБУДОВАННЄМ ФРАНЦІЇ

ВАШІНГТОН, 12. мая. — Організація Жіночої Межидержавної Ліги для Мира й Свободи оголосила нині заклик німецького відділу сеї організації до німецького народа, в якім німецькі жінки закликують німецький народ до відбудовання північної Франції, знищеної підчас війни з Німеччиною. На думку сеї організації, німецький народ зобовязаний виконати сей обовязок, хоча Франція пропустила в 1919. році нагоду зробити Німців своїми вічними приятелями.

АМЕРИКАНСЬКО-МЕКСИКАНСЬКІ ПЕРЕГОВОРИ

МЕКСИКО, 13. мая. — В Національній Палаті, резиденції мексиканського президента, відбулася вчора перша стріча мексиканського президента Обрегона з американською комісією, висланою для умовлення признання мексиканського уряду американським. Стріча обмежилася до звичайних чемпостий.

Американські делегати дали нині отверто до пізнання, що першою умовою, від якої залежить визнанне мексиканського уряду Злученими Державами, се признанне ненарушимости приватної власности американських горожан.

НЕВДАЧА АМЕРИКАНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

САНТІЯГО, Чіле, 12. мая. — Непорозуміння межи головними південно-американськими республиками зводять конференцію американських держав, скликану самоперше для справи розоружения, на бездоріжжа. Сподіються, що всі затруди конференції зійдуть бездоспішно. Головною причиною невдачі конференції се завзяття бразилійських та чілійських делегатів проти себе.

БОРОТЬБА ЗА УЧАСТЬ АМЕРИКИ В СВІТОВОМУ СУДІ

ВАШІНГТОН, 12. мая. — Віліем Кінг, демократичний сенатор зі стейту Юти, заявив на основі своєї подорожи по західних стейтах, що на заході народ дуже мало цікавиться пропозицією президента Гардинга щодо приступлення Америки до світового суду при Лізі Народів.

ФАРМЕРСЬКИЙ БЛЬОК ПРОТИВИТЬСЯ ВЗАЇМНОСТИ СУПРОТИ КАНАДИ

ВАШІНГТОН, 12. мая. — Кількох конгресових провідників, належачих до так званого фармерського бльока, виступило проти предложення в канадийськім парляменті пляну, щоби взаїмні відносини межи Канадою та Злученими Державами щодо торговлі рільничими продуктами оперти на засаді взаїмности.

Після внесення канадійських міністрів Канада малаби обнижити на 50 процент всі мита й промита на американські рільничі продукти, якщо американський президент зробить те саме з митами на канадійські.

ХОЧУТЬ ДАТИ ГОЛОС РОБІТНИКАМ В ЗАРЯДІ ФАБРИКИ

МАНЧЕСТЕР, Ню Гемшер, 12. мая. — „Амоскіг Манюфекчурінь Ко." предложила своїм робітникам проект участи робітників в заряді сьої фабрики. Робітники малиби забирати голос не лишень в справі умов праці, але й в справі тісного заряду фабрики. Докладний плян заряду ще не вироблений, бо фабричний заряд хоче, щоби й в сьому робітники робили після своєї волі.

ЗАОСТРЕННЯ ПРОГИБІЩІЙНИХ ПРАВИЛ

ВАШІНГТОН, 12. мая. — Федеральний прогибіційний уряд видав ряд заострюючих заряджень про видаванне алькоголю з аптек та про перело влюванне пачкарів горівки морем.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК МАЛЯРІВ

НЮ ЙОРК, 13. мая. — Нюйорські малярі заявилися загальним голосованнем по відділах своєї юнії за загальним страйком.

Страйк має початися на другий понеділок. Причиною його є відкликанне підприємцями робітничого домагання підвисшити заплату всім малярам о 1 доляра в день та признати їм право до 5-денного тижня праці. На страйк вийде понад 10,000 молярських робітників.

ЗА 5-ДЕННИЙ РОБОЧИЙ ТИЖДЕНЬ

НЮ ЙОРК, 13. мая. — Товариство купців міста Ню Йорку дискутувало питанне 5-денного робочого дня. Декотрі члени товариства заявилися за проектом, кажучи в доказ, що вони вже в практиці придержуванися такої постанови та найшли її вдоволяючою, зате другі виступили завзято проти пляну.

ЄДНАЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО У. Н. СОЮЗА

ДО КІНЦЯ ЧЕРВНЯ С. Р. ПРИЙМАЄ У. Н. СОЮЗ НОВИХ ЧЛЕНІВ, СТАРШИХ І МАЛОЛІТНІХ БЕЗ ВСТУПНОГО.

УРЯДНИКИ ВІДДІЛІВ І ЧЛЕНИ ТА ЧЛЕНКИНІ, ВИКОРИСТАЙТЕ СЮ НАГОДУ І ПРИЄДНАЙТЕ ЗА СЕЙ ЧАС ТИСЯЧІ НОВИХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЗРІСТ ЧИСЕЛЬНОЇ СИЛИ І МАЙНА У. Н. СОЮЗА СЕ ДОРОБОК УСІХ ЧЛЕНІВ І ЧЛЕНКИНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА!

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД НА ФАБРИКУ

На фабрику Остермана в Ню Йорку напали в пятницю в полудне три бандити, уставили всі дівчата, працюючі в фабриці, рядом під стіну, зрабували півтора тисячі долярів, приготованих для виплати на слідуючий день, та преспокійно в світі нічим не журячися тим, що поліційна находиться дві вулиці від фабрики, всіли на авто та пропали без сліду. Візвана поліція вспіла розслідити рухи втікаючих ровбивак лищень через два блоки.

ПРИПУСКАЮТЬ ОСЛАБЛЕННЄ БИЗНЕСУ

Одна купецька часопись подає на основі широких вісток з усеї Америки, що в декотрих промислах, як зелізнім та бавовнянім слідно послідними двома тижнями деяке ослабленне руху. Дрібні купці проявляють велику обережність, а за тим і гуртова торговля дещо ослабає.

БРЕХНЕЮ ДІСТАВСЯ ДО ТЮРМИ

До міського суду в Морисонії, Ню Йорк, доставив полісмен одного Генрика Когена, за те, що він їхав містом, не маючи дозвому на їзду. Поставлений перед суддю, Коген зізнав, що він їхав лишень тому, бо його приятель, властитель авта, дістав телефонічне повідомленне, що його жінка вродила дитину. Приятель просив обжалованого відвезти авто до гаражу, щоби могли поїхати сейчас до жінки.

Вчувши таку історію, суддя признав, що се дуже оправданне, як що воно правдиве, та післав зараз полісмена переконатися, чи слова обжалованого правдиві. Та заким полісмен вийшов зі салі, обжалований признався, що він цілу пригоду придумав. Суддя заявив, що за їзду без дозволу він готов був наложити на обжалованого грошеву кару, але тепер йому так гладко не піде.

„Пять днів тяжкої праці" — закінчив суддя.

СТРАЙК ЗА ПРАПОР

В місті Денвері, в стеті Колорадо, застрайкувало оногді 500 учеників, щоби добитися від заряду школи постійного вивішування американського прапора на шкільнім будинку.

„АВСТРІЙСЬКА ПОЗИЧКА"

В газетах появилися чутки, що переговори в справі добуття від американських банкирів позички для Австрії в сумі 130 міліонів долярів вже на укінченню, бо ведучим переговори аґентам вдалося вже навязати з фірмою Моргана.

ЗАГАДОЧНЕ ПОХОРОНЕННЄ КУКЛИ

Рибаки місточка Порт Монмавт, Ню Джерзі, виловили оногді своїми сітями з моря людське тіло, завинене в полотно, як се звичайно робиться з трупами людий, котрі помирають на мори та хоронять на воді. Згідно з приписами закона рибаки доставили тіло до місцевої трупарні, а мейор покликав сейчас лікарів до отвореня полотна та видання ореченя про причини смерти.

Ледво лікар розтяв полотно, в яке було завинене тіло, коли всі присутні побачили, що тіло не правдиве, але підроблене: Хтось видимо зробив форму людини з гіпсу, глини та дощок. Се „тіло" мало яких 5 стіп 8 цалів висоти та важило коло 180 фунтів, себто менчебільше тілько, кілько важить людина тої величини. Ноги були зроблені з дерева, а лице дуже удачно вирізблено з паризького гіпсу.

Дбайливість з якою виконана була вся робота, дала дуже богато до думання поліції. Припускають саме, що хтось похоронив сю куклу на місце справдішньої людини. Що була за ціль такого обману, над сим ломить собі голову поліція Ню Йорку, Філяделфії, Нюарку та других дооколичних міст, куди поліція потрафила прослідити походження ріжного матеріялу, вжитого на зробленне „трупа".

ЗМІНИ ДЛЯ НОВИХ ЛАВ ПРИСЯЖНИХ СУДДІВ

В судовім будинку в місті Бівер, в стейті Пенсилвенії, посаджено ріжні новини, з огляду на те, що до лав присяжних суддів будуть тепер попадати жінки. Через те за стараннєм влади в спеціяльних комнатах, призначених на відпочивок та спаннє для членькинь присяжних лав, заведено люстра, софи та другі „причандали, дорогі жіночому серцю". Мущини, що служать на лаві присяжних суддів, далі будуть уживати простих складаних ліжок.

ПРАВОСЛАВНА ЛІТУРГІЯ НА ПОЛЬСЬКІЙ МОВІ

„Українське Життя" доносить, що для православних жовнірів, яким доля казала служити в польській армії перекладено православну літургію на... польську мову... Цікаво уявити собі не кажемо православного попа, як він виводитиме літургічні антифони по польськи.

СТРАЙК В МІСЬКИХ ТЕАТРАХ У ЛЬВОВІ

Недавно тому зявилась у директора міських театрів у Львові Чарновского депутація хористів і музикантів оперетки з домаганням 50 процентової підвижки, при чому депутація означила реченець рішення справи на протяг 24 годин. Не діждавшись позитивної відповіди на свої домагання, делегація заявила директорови, що хористи і музиканти оперетки приступають до страйку, який справді почався. Покищо нема виглядів на скоре поладнання справи. Вистави оперетки відбуваються без участи хору, в супроводі фортепяну.

МАЛЬВЕРЗАЦІЇ ДЕЛЕҐАТА ПОЛЬСЬКОГО УРЯДУ У ВИЛЬНІ

„Дзєннік Віленьскі" доносить з Вильна: Нарешті влада арештувала і посадила в тюрму делеґата польського уряду в Вильні, а в парі з тим комісаря поліції і шефа виділу контролі невтральної полоси за скандальні надужиття і мальверзації в службі. Між иншими приймав він участь в спілці, яка обкрадала і нищила заняті державою ліси. Афера доходить до скандальних розмірів.

ЩАСЛИВИЙ ШОФЕР

З Риму доносять, що тамошний шофер Дельфік Горі став за один день мультиміліонером, якому цілий світ може позавидувати дядька. На днях вістав він від американського конзулату у Фльоренції повідомленнє, що перед кількома тижнями помер в Ню Йорку його дядько М. Горі, полишаючи свому братанцеви суму 85 міл. долярів у спадщині.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД

Оногдішної ночі напало на дім власника фільварку в Любечці, бобрецького повіту, чотирох узброєних бандитів, які під загрозою ужиття оружя зрабували 10 міліонів мк.

МОСКОВСЬКИЙ БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ „УРЯД" ХОЧЕ УДЕРЖАТИ ДОБРІ ЗНОСИНИ З ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ

МОСКВА, 13. мая. — Московський большевицький „уряд" вислав відповідь на ультимат британського правительства.

Відповідь дуже мирова й угодова. Большевики сподіваються, що сею угодовою відповідю відвернуть небезпеку зірвання зносин між Великою Британією і Росією.

Загалом тепер большевицькі лідери дуже мирово настроєні і всі промовляють за удержаннєм мира і за удержаннєм добрих зносин з другими державами, а особливо з Великою Британією.

ХОТІЛИ УБИТИ ФОША У ВАРШАВІ

ПАРИЖ, 13. мая. — Сюди доносять з Варшави, що там Поляки арештували 30 хлопців з України, котрих обжаловують о заговір на життє французького маршала Фоша.

Фош приїхав до Польщі на військові маневри.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ХОЧЕ БІЛЬШОГО „ВОЄННОГО ВІДШКОДОВАННЯ" ДЛЯ АЛІЯНТІВ

ЛОНДОН, 13. мая. — Правительство Великої Британії вислало ноту до Німеччини, в якій заявляє, що німецьке предложенне сплати „воєнного відшкодовання" в сумі 30,000,000,000 золотих марок занизке. Длятого британське правительство радить німецькому правительству обіцяти аліянтам більше.

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕНАТОР В РУРЩИНІ

ПАРИЖ, 13. мая. — Сюди вернувся з Рурщини американський сенатор Гайрем Джансон.

Він обїхав Рурщину, щоб пізнати відносини вчасі французької окупації.

НІМЕЦЬКІ МІНІСТРИ В РУРЩИНІ

БЕРЛІН, 13. мая. — Німецький канцлер Куно і другі міністри зігнорували наказ французької окупаційної влади, яким вона заборонила німецьким урядовцям приїздити в Рурщину.

Вони саме тепер приїхали в Рурщину і обїздять рурську територію.

З БЛИЗКО-СХІДНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ЛОЗАННА, Швайцарія, 13. мая. — В кругах тутешньої близко-східної мирової конференції заявляють, що конференція може розбитись, якщо аліянти не згодяться зректись домагання, аби чужинці в Туреччині мали особливі права.

МИРОВИЙ НАСТРІЙ В МОСКВІ

МОСКВА, 13. мая. — Тут відбулась велика демонстрація з приводу виступу Великої Британії проти большевицького „уряду".

Вчасі демонстрації бесідники виголошували дуже мирові промови.

ФРАНЦУЗИ ВИКИДАЮТЬ НІМЦІВ З ЇХ ХАТ

ЕССЕН, Німеччина, 13. мая. — Французька окупаційна влада видала наказ жінці д-ра Круппа фон Болена, президента заводів Круппа, котрого вона засудила на 15 літ вязниці, щоби забралась зі своєї хати до 4 днів.

ПУАНКАРЕ КАЖЕ, ЩО АНГЛІЯ ПОВИННА БУТИ ВДЯЧНА ФРАНЦІЇ

ПАРИЖ, 13. мая. — Французький премієр Пуанкаре знову у промові остеріг Німеччину, що Франція не покине Рурщини, поки Німеччина не заплатить відшкодовання.

Далі він сказав, що воєнні трупи загородили Німцям дорогу на Париж.

На адресу Англії сказав, що не тільки Франція повинна бути вдячна Англії за поміч вчасі світової війни, але також Англія повинна бути вдячна Франції, що не допустила до походу Німців на Лондон.

ІТАЛІЯ ХОЧЕ СПЛАТИТИ АМЕРИЦІ ВОЄННИЙ ДОВГ

РИМ, 13. мая. — Італійський міністер скарбу заявив, що Італія готова заплатити Америці воєнний довг, якщо американське правительство признасть Італії такісамі корисні умови як признало Великій Британії.

ВОЄННА НЕНАВИСТЬ ЗАБУВАЄТЬСЯ

МЕДІОЛЯН, Італія, 13. мая. — Нині грала тут німецька фільгармонія. Се перший раз музиканти з ворожого краю грали в Італії від початку світової війни.

КИТАЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ЗАКЛЮЧИЛО УМОВУ З ОПРИШКАМИ

ПЕКИН, столиця Китаю, 13. мая. — Китайське правительство оголосило заяву, в якій повідомляє, що заключило умову з опришками, котрі напали на експресовий поїзд між Пекином і Шангаєм та полонили 20 чужинців, в тому 8 Американців.

На основі сеї умови китайське правительство забере свої війська, які гнались за опришками, а опришки сейчас випустять полонених чужинців на волю. Китайське правительство годиться теж допустити опришків в ряди державної армії.

САМОВБИЙСТВО МОЛОДИХ ЗАЛЮБЛЕНИХ

ПАРИЖ, 11. мая. — Молодий хлопець Анрі Шартіер і молода дівчина Жермен Лескішер скочили в ріку Секвану і втопились.

Причиною самогубства було, що їх батьки заперечили їм вінчатись. Обоє мали по 15 літ.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1898 Montgomery

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НАУКА ЛЯХАМ.

УКРАЇНСЬКА ВІДПОВІДЬ НА ЛЯЦЬКУ БЕЗЛИЧНІСТЬ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

У найбільшій німецькій часописи „Берлінер Таґеблят" протягом днів 16.—28. квітня провадилась дуже цікава полеміка з приводу того становища, яке займає Східна Галичина супроти Польщі.

Полеміка відкрилась телеграмою віденського кореспондента названої часописи такого змісту:

„УКРАЇНСЬКА БОРОТЬБА ЗА ПРАВО В ГАЛИЧИНІ.

Західноукраїнське й Східноукраїнське Товариство Ліґи Націй, яких осідок і провід знаходяться у Відні, виступили з рішучим протестом проти рішення Ради Амбасадорів у справі східної границі Польщі.

Як доносять з Варшави, парляментарне заступництво Українців в обох палатах польського парляменту також зложило урочисте застереження проти визнання польської східної границі. Воно вбачає в тім рішенню непошанованне права самоозначення українського народу, який незмінно прагне повного зеднання всіх українських земель в одній українській державі. Тому те рішенне означає знищенне живого тіла українського народу. Воно не причиниться до зміцнення СПОКОЮ У СХІДНІЙ ЕВРОПІ, особливо-ж на українських землях, а натомісць боротьба набере ще далеко гострійших форм, ніж дотепер".

Ця телеґрама була надрукована у вечірнім випуску „Б. Т." з дня 26. квітня, а вже слідуючого ранку на шпальтах тої самої часописи зявилась така замітка:

„СТАНОВИЩЕ УКРАЇНЦІВ У ГАЛИЧИНІ.

Польська поправка.

З польскої сторони нас повідомляють до надрукованої в нашім вчорашнім вечірнім випуску віденської телеграми про „Українську боротьбу за право в Галичині", що подані в тій телеґрамі інформації з Варшави НЕ ВІДПОВІДАЮТЬ ДІЙСНОСТИ. У польськім соймі протестував лише один-однісінький український посол ЛУЦКЕВИЧ, і то не з Галичини, а з Волині, натомісць українська парляментарна ґрупа з Галичини цілком не протестувала, а навпаки поставилась на ґрунті визнання польської суверенности.

Подаємо це пояснення під застереженнєм евентуальних дальших поправок з боку нашого віденського кореспондента".

Берлінські Українці не стали вичікувати, заки надійдуть ті поправки віденського кореспондента, а поспішили дати Ляхам належну відповідь на їх безличність. Вже слідуючого дня (28. 4.) у ранішнім випуску „Берл. Таґеблят" появилась на видним місці слідуюча допись:

„УКРАЇНЦІ І ПОЛЯКИ.

Допись.

До надрукованої в нашім вчорашнім ранішнім випуску „поправки" з польської сторони що до „Української боротьби за право в Галичині" ми дістали таку ДОПИСЬ З ПОКЛИКАНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СТОРОНИ:

„Повідомлення Вашого віденського кореспондента у всіх точках е згідне з дійсністю й стрінуло з боку всіх українських патріотів щире узнання, як спроби до правдивого освітлення невиносимих відносин у Східній Галичині. Натомісць цілком не відповідає дійсности, ніби якась „українська парляментарна ґрупа стоїть на ґрунті польської суверенности". У ВАРШАВСЬКІМ СОЙМІ ВЗАГАЛІ НЕ ІСТНУЄ НІЯКОГО ПРАВНОГО УКРАЇНСЬКОГО ЗАСТУПНИЦТВА ВІД СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ, бо тих пять послів, які ніби-то „заступають" у Варшаві інтереси Східної Галичини, — ЦЕ ЛИШЕ ПОЛЬСЬКІ КРЕАТУРИ, які живуть під охороною поліції й не сміють повернути до краю. В обранню цих „послів" українська людність Східної Галичини ніякої участи не брала й НІЯКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ ЗА ЇХ ВИСТУПИ НА СЕБЕ НЕ ПРИЙМАЄ. Що-ж до правного українського заступництва, себ-то тих 27 послів, що зістали обрані на Волині й Холмщині, то всі вони ОДНОГОЛОСНО ПРОТЕСТУВАЛИ ПРОТИ ПРИДІЛЕННЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ДО ПОЛЬЩІ, наслідком чого й повстали ті скандальні сцени в польськім соймі, про які свого часу докладно повідомив варшавський кореспондент „Берлінер Таґеблят".

Діставши таке виразне й недвозначне „од коша", польське посольство в Берліні (бо-то воно так необачно вискочило зі своєю „поправкою") напевне вже більше не схоче блямуватись, а коли й схоче, то редакція більше в цій справі заміток не прийме.

Останнє слово, таким чином, лишилось за нами. А Ляхам — наука!

Берлін, 28. квітня — Радянин.

ПРОТЕСТИ ЧІЧЕРІНА І РАКОВСЬКОГО.

(Від власного кореспондента).

В часі, коли Рада Амбасадорів радила над справою східних границь Польщі і в звязку з сим над галицькою справою, Чічерін в імени Совітської Росії і Раковський в імени Радянської України вислали до головних держав антанти ноти з протестом проти того, щоб Рада Амбасадорів.

В ноті Чічеріна протестується проти того, що держави антанти вирішують міжнародні питання, які обходять Росію та її союзників, без участи Росії. З окрема про справу Галичини говориться в ноті Чічеріна ось-що:

„Коли-б приступлено до вирішення долі Східної Галичини, яку замешкує той сам нарід, що у союзнену з Росією Україну, без повідомлення Совітських Републик, то наслідком сього буде витворення нових огнищ будучих заворушень. Годі допустити, щоб український нарід міг остати байдужий на долю відому сього самого народу, який замешкує Галичину.

„Коли рижським договором Росія і Україна зреклися прав до територій, положених на захід нової польської границі, то з сього не виходить, що доля тих територій їм байдужа"

Нота Раковського держана в тім самім дусі, що нота Чічеріна. Ось найважнійший її уступ:

„Українське радянське правительство рішучо протестує проти якого небудь управильнення долі територій, які знаходяться в безпосереднім сусідстві з Україною і які мають богато спільних з нею інтересів, — без його участи. При заключенню рижського договору з Польщею Росія і Україна зреклася всяких прав і претенсій на Східну Галичину, установивши українську границю здовж ріки Збруча, яка відділює Україну від Східної Галичини. Рівночасно підчас мирових переговорів у Ризі голова російсько-української делегації Йоффе подав до відома Мирової Конференції на її пленарнім засіданню з 24. вересня 1920 р. декларацію Всеросійського Центрального Виконуючого Комітету з 23. вересня того-ж року, на основі якої народам, що живуть у Східній Галичині, треба дати змогу свобідно висловитися про свою волю."

Далі описується в ноті Раковського польський окупаційний режім в Галичині, після чого нота кінчиться такою заявою:

„Алексія (Галичини Полщею) викликує невдоволення населення Схід. Галичини і робітничих та селянских мас України й Росії. Тому українське правительство вважає своїм обовязком заявити, що воно буде уважати неважним і неправним всякий режім, установлений в Східній Галичині без його попередньої згоди і без згоди самого населення".

Стільки ноти Чічеріна й Раковського.

З приводу сих нот треба перше всего ствердити, що власне рижський договір між Польщею і Совітськогою Росією й Радянською Україною, договір, який Росія й Україна підписали й ратифікували, віддав Українську Галичину Польщі.

Рижський договір означує виразно границю між Польщею з одною і Совітською Росією й Радянською Україною з другого боку, значить, Совітська Росія й Радянська Україна підписаннем і ратифікуваннем рижського договору признали, що землі, положені на захід від рижської границі належать до Польщі.

Правда, нота Раковського покликається на заяву Йоффе підчас переговорів в Ризі, а Чічерін каже, що з того, що Росія й Україна зреклися територій на захід від рижської границі, ще не виходить, що доля тих територій їм байдужа.

Але правно обовязує між Польщею з одною і Совітською Росією й Радянською Україною рижський договір, а сей договір вважає Галичину за часть Польщі.

Маючи се на увазі, треба ствердити, що власне Совітська Росія і Радянська Україна рижським договором утворили основи для рішення Ради Амбасадорів з 14. марта 1923 р.

Коли-ж тепер Чічерін і Раковський своїми нотами запротестували проти рішення справи Галичини в користь Польщі, то се значить, що вони користають з кождої нагоди, щоби:

1) пригадати державам антанти, що вони мусять числитися з Федерацією Совітських Републик,

2) заявити, що рижський мир є тільки тимчасовий та що Совітськ. Републики скористають з кождої нагоди, щоби його змінити,

3) позискати симпатії українського населення Галичини, в якого очах Чічерін і Раковський хотять представити Совітську Росію й Радянську Україну як "освободителів від польського ярма.

Очевидно, коли-б на схід від рижської лінії, затвердженої Радою Амбасадорів, істнувала справді українська держава, на яку український нарід під Польщею міг би дивитися як на свою освободительку з польського ярма, то се було би дуже добре.

Одначе Чічерін і Раковський в ролі освободителів українського народу, — занадто добре, відомо, що криється під їх „освободительським" масками!

12. цвітня 1923.

Д-р Михайло Лозинський.

ДЕКІЛЬКА ДАТ З ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ СОЮЗА СОВІТСЬКИХ РЕПУБЛИК

Статистика міст на Україні і в Росії.

Совітське центральне правительство перевело в марті 1923 року свого рода перепись населення на Україні і в Росії. Пізнійше, бо в квітні, зроблено те саме в Туркестані, в закавказьких республиках і в Дагестані, а першого мая на Далекім Сході. Не списувано одначе усего населення, лише мешканців міст і промислових центрів та осель. Таких місцевостей було на просторі совітських республик всего 2.123. Вони мали в 1920-ім році 21,158.518 мешканців. Тепер їх населення виносило около 24 міліони.

В Росії найбільшим містом є тепер Москва, яка має 1.542.874 жителів, себто о пів міліона меньше, чим у 1916-ім році. Та супроти послідних літ відносини тут поправились. У 1920-ім році Москва мала меньше, чим міліон мешканців, так, що за 2 послідних років її населення зросло о 56%. Петроград, який перед війною був більший від Москви (у 1912-ім році було тут 2,019.000 жителів) має тепер 1.067.328 мешканців. Це є рівнож краще, чим у 1920-ім році, коли то петроградське населення виносило меньше чим третину передвоенного числа.

Населення Київа перед війною виносило около пів міліона. В 1920 році воно впало на 366.396 мешканців. Від того часу почало воно знова зростати і тепер столиця України числить 403.730 жителів. Натомість населення Одеси, яке перед війною числило 620.000 голов, у 1920-ім році впало на 427.831, а тепер далі на 315.600 жителів. Подібний упадок числа населення виказує і Миколаїв (27% в порівнаню з 1920 роком), Таанрог та инші міста на березі Чорного Моря.

У голодних областях Росії число мійського населення зменьшилось від 1920 року о 9 до 14%. На Україні і в Криму той відсоток хитається між 10 а 15%.

Задовження російського промислу у держави.

Сума позичок виплачених російським правительством ріжним промисловим предприємствам виносила до кінця 1922 року 54.999.244 золотих рублів, це є около 27 міліонів долярів. По причисленню процентів та по відчисленню сум, які поодинокі предприємства звернули 1. січня довг російського промислу у держави виносив 54,853,-775 золотих рублів.

Найбільшу позичку, бо понад 19 міліонів рублів одержали промислові предприємства, продукуючі опаловий матеріял, як вугіль, кокс, дерево і ропу. Дещо меньше, бо около 17 міліонів дістала металюрґічна промисловість. Ткацький промисл і продукція харчів дістали по більше чим по 3 міліони, копальні — три чверти міліона, електричний промисл понад півтора, а хемічний один і чверть міліона. Прочі промисли дістали по меньшій сумі.

Заведення одноцільної валюти на Закавказю.

Федерацїйна Рада Союза Закавказських Републик заборонила поодиноким членам Союза видавати свої гроші і видала спільну для всіх, та иншу чим в Росії і на Україні, монету. Нові гроші будуть рівнятись — рубель за рубель — дотеперішним грузинським рублям, а за одного нового рубля треба дати 100 асербейджанських або 150 вірменських дотеперішних рублів. До 1-го марта усі старі гроші повинні були бути вимінені на нову закавказьку валюту.

УКРАЇНСЬКІ МАЛЯРІ-АРТИСТИ У НІМЕЧЧИНІ

Небаром має вийти накладом берлінського В-ва „Українське Слово" монографія про наших студентів, які вчаться на німецьких академіях мистецтва, з репродукціями їх робіт. З тої нагоди подаємо коротенькі відомости про наших артистів малярів у Німеччині. Бабій: вчиться з берлінській академії. Працює у відомого німецького ґрафіка проф. Вольфсфельда. Бутович: студіює в липській академії ґрафіки. Співробітничає в українських видавництвах ілюструючи книжки та оздоблюючи їх стильовими обгортками. Глущечко: студент берлінської академії, самий талановитий серед молодих українських артистів- малярів. Його роботи визначаються блискучою технікою і викликають подив у німецьких колеґ. Портрети наґадують праці великого шведського портретиста Цорна, в країні якого він недавно був. На весну думає переїздити до Парижа для продовження студій. Довженко: молодий студент, що не більше року як присвятив себе мистецтву. Але не дивлячись на це в своїх актах та етюдах виявляє великі здібности. Ємець: талановитий різбар, студент берлінської академії. Працює в клясі професора Яніша, де йде першим, не дивлячись на порівнюючи короткий час перебування в академії. Костенко: працював кілька років в Кунстгевербешуле, нині присвятив свої сили головно портретові.

МАХНО ПЕРЕД ВАРШАВСЬКИМ СУДОМ

Варшавський „Куріер Польскі" доносить, що в найблизшому тижні пічнеться перед варшавським окружним судом розправа проти отамана Махна обвинуваченого о надужиття і напади. Оборону приняли Пасхальські і Міхалські.

ЧИ ВИ ЗНАЄТЕ ЩО

новий доходовий закон який увійшов в життє в Москві наказує, що всі, котрих дохід виносить понад сто долярів місячно, звертають понад вісім процент надвишки урядови? Ленін, Троцький і другі комісарі одержують лишень по 52 доляри місячно. Чи Ви знаєте, що Мюред циґаретки коштують трохи більше чим инші, однак вони варта більше чим тих пару центів понад.

ОБЄДНАННЄ ДЛЯ РІДНОЇ ШКОЛИ В ГАЛИЧИНІ.

Обєднаннє Українських Орґанізацій в Америці одержало слідуюче писмо від Головної Управи Українського Педагоґічного Товариства в Львові.

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА

Ч. 1734. У Львові, дня 24-го квітня 1923

До Світлої Екзекутиви

Обєднання Українських Орґанізацій

в Філядельфії.

Ваше цінне письмо в якім між иншим повідомляєте, що вислали до Тов-а „Земельний Банк Гіпотечний" у Львові чек Американ Експрес Ко. на суму 1000 долярів — ми одержали. Також одержали згаданий чек на суму 1000 долярів (тисяч дол.) Так за щирі слова, як за щедру жертву складаємо Вам сердечне українське „СПАСИ БІГ"!

Дуже нас тішить, що Світла Екзекутива вважає поміч „Рідній Школі" як одну з найважнійших справ в теперішних обставинах, тим більше, що Ви се слушне становище практично переводите в діло. Сподіємося, що подібно як Ваш поклик до всіх Українців в Злучених Державах перед Святами Різдва Христового, так само і перед празником Воскресення Христа найшов відгомін в українській громаді, та що вона з сього приводу зложила щедрі жертви на писанку для „Рідної Школи".

Вашу цінну заяву, що будете старатися піддержувати матеріяльно наші змагання як тільки де лучиться відповідна нагода — приймаємо з подякою до відома. Вона піддержує нас морально, бож ми бачимо, що й Ви там далеко за безмежніми водами приглядаєтеся тому, що діється у Вашій рідній країні та берете живу участь у наших змаганнях. Всеж таки осміляємося піднести зі своєї сторони увагу, що допомогова акція наших Земляків в Америці на „Рідну Школу" повинна бути систематичною і постійною, бо тільки тоді вона буде обильною. Щоби допомогова акція була такою, порадно вести її пляново — а сей плян Світла Екзекутива має, одержавши одноголосно ухвалу резолюції в справі удержання „Рідної Школи" в Галичині на конґресі, що відбувся за Вашим почином у Філядельфії в днях 26. і 27-го жовтня м. р. Треба тільки цей плян послідовно перевести. Для його переведення необхідно заснувати у всіх українських громадах комітети „Рідної Школи", — а при Товаристві „Обєднання Українських Орґанізацій в Америці" утворити осібну секцію для справ „Рідної Школи", яка була би централею. Маючи повну свободу зборів і слова, можете орґанізаційну працю повести з повним розгоном і в короткому часі покликати до життя велике число діяльних комітетів „Рідної Школи".

Подаємо Вам до відома, що на Краєвій анкеті представників усіх наших центральних, політичних, просвітних та економічних орґанізацій, яка відбулася 3-го червня 1920 р. признала Українське Педагоґічне Тов-о ОДИНОКОЮ ВЕРХОВНОЮ УПРАВОЮ всього приватного шкільництва в краю, ухвалено, що кождий Українець(ка) обовязаний ПОСТІЙНО ЩО МІСЯЦЯ складати на потреби „Рідної Школи" 1% від місячних приходів а Різдво, Великдень і храмові дни (празники в поодиноких громадах) признано днями „Рідної Школи", в яких збирається надзвичайні жертви. Ся ухвала повинна обовязувати також наших Земляків в Америці — а перевести її в життя моглиби саме комітети „Рідної Школи".

Жиди, які тут в Галичині стоять економічно багато сильніще ніж ми, удержують у Львові і в краю сотки жидівських приватних шкіл головно завдяки постійній визначній допомозі американських та канадійських Жидів. Ще в 1919 р. основали вони в Америці всюди де живе більша скількість Жидів місцеві комітети для збірок, а в Ню Йорку центральний комітет „Міцийон Теце Тора" (Мітет — Із Сіону сіяе наука) для збірок на жидівські школи в Галичині. Нині всі еміґранти-Жиди з Галичини є членами місцевих комітетів, а централя присилає постійно що місяця до краю великанські квоти, так що вони вистарчають не тільки на покриття видатків на удержання істнуючих приватних шкіл, але й на організацію нових. Тепер справа поликання до життя нової школи залежить в Жидів не від матеріяльних засобів, але від учительських сил. Як тільки найдуться учительські сили, так зараз отвирається нову школу.

У нас навпаки. Теперішні шкільні власти звільнили богато учителів і учительок з посад навіть таких, що мають за собою 20 і більше літ служби, а укінченим семинаристам(сткам) не дають посад. Між тим сотки тисяч української дітвори не побирає ніякої науки або побирає її в польських школах. Таким чином не лише зростає число посередних і безпосередних анальфабетів, але й виховується з наших дітей ворожий нам елемент.

І так ми маючи і потрібні учительські сили і дітвору, лише ізза недостачі матеріяльних засобів не можемо творити нових та необхідно потрібних шкіл.

Під теперішню пору потреба на покриття видатків удержання наших приватних шкіл в самім Львові біля 100 міліонів марок польських місячно — а безнастанній упадок польської валюти спричинив у нас такі анормальні відносини, що ми ніяк не в силі жертвами краю покрити сих видатків, тим більше, що наше громадянство знищене довголітною війною, виснажене данинами, контрибуціями і карними експедиціями та кватерунками. А тут треба необхідно творити доконче потрібні нові школи!

Для популяризування ідеї „Рідної Школи" висилаємо Світлій Екзекутиві по 25 примірників виданих нами брошур а то: 1) В сорокові роковини УПТ., 2) Українські приватні школи в Галичині і 3) Українська школа гине. Вже недалеко третя збірка на „Рідну Школу" а то „день квітів", який припадає на другий тиждень місяця червня, тож брошури можуть придатися для референтів.

Всі жертви просимо слати так як сю чеками виставленими на Українське Педагоґічне Тов-о а платними в однім з американських банків, бо за такі чеки багато більше тут платять.

Дякуємо ще раз щиро за дотеперішні Ваші труди і бажаємо як найкращих успіхів у дальшій праці.

Остаємо з правдивою пошаною

ГОЛОВНА УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА:

Гладишовський, голова. (Підпис нечиткий) за секретаря.

ДЕЩО ПРО НЮ ЙОРК

(З Американського Географічного Товариства)

Величезне місто над Гудсоном, Метрополіс Америки — Ню Йорк є тими воротами, якими рік-річно переваляється иля іммігрантів з усіх сторін світа, які шукають щастя за морем. І колиб з Ню Йорку вивандрували усі мешканці, яких батьки родилились в Америці, то все ще Ню Йорк бувби більшим містом, чим Берлін і Шікаго вкупі, а майже таким самим як Париж і Філяделфія раом. У числах населення Ню Йорку виглядає так: на 5,620.048 мешканців у 1920-ім році було в Ню Йорку 5,469.463 білих в 160.585 чорних і инших людий. З того лише 1,164.834 походило від батьків, які родились у Америці, прочих батьки, або і вони самі прийшли на світ не тут.

Розлеглість Ню Йорку і численність його населення спричинюють, що одним з найважніших питань розвою міста є сполука поодиноких його частий між собою себто комунікаційні середники. І мабуть нігде цего питання не розвязано краще, як тут. Численні підземні і надземні желізниці, трамваї (стріткари), омнібуси (боси) сполучують поодинокі дільниці цего великанського міста і пр. самі лиш підземні і надземні желізниці перевозять в рік два рази стільки людей, що усі парові желізниці Злучених Держав, себто приблизно два біліони. Щоденно 30 тон „ніклів" платить переїзджаюча публика за перевіз. Цей величезний рух пояснюється тим, що головна часть міста, де містяться усі бюра і контори є занята хмародерами, у яких ніхто не живе. Люде, які у них працюють, живуть на окраїнах міста і мусять доїзджати до праці, та їхати по праці нерідко цілу годину домів. А у однім такім „скайскрейпері" працює нерідко 15.000 людий, для перевезення яких потреба 15 поїздів підземної зелізниці.

Аби привезти нюйорчанам харчів на один тиждень требаб поїзду довгого на 76 миль з двісті льокомотивами. У тім поїзді булоб 2160 вагонів муки, печива, круп і подібних продуктів, 2000 вагонів з молоком і молочарськими виробами, 1636 вагонів ярини і овочів та 1168 вагонів мяса.

При тих своїх величезних розмірах, при незвичайній густоті населення — на одній квадратовій милі в Ню Йорку живе більше людий, чим у цілім стейті Невада — привеличезній ріжноманітности тогож населення та при дуже великій нагоді поширювання недуг саме завдяки згаданій комунікації — все таки Ню Йорк є одним з найздоровійших міст у Америці. Смертність у ньому виносить 13.6 на 1000 в порівнанні з 18.18 у Балтиморе або 18.08 у Вашингтоні. Те низьке число (на 1000 осіб вмирає річно всего 13) смертних випадків завдячує Ню Йорк незвичайно добре поставленій службі здоровля, яка в першу чергу дбає про те, аби вода, місто дістає водопроводами була чиста від усяких заразливих бацкцилів, контролює привожені харчі і молоко та безперестанку повчає населення у школах і окремими відчитами, оголошеннями і публікаціями про те, як оберігатись від недуг.

Річно приходить у Ню Йорку на світ 140.000 дітий. І коли перед кільканайцяти ще роками на сто новонароджених дітий 20 вмирало не доживши одного року віку, тепер, завдяки окремим установам, які опікуються матерями і немовлятами та дбають про відповідне їх відживлювання, вмирає лиш 10 на 100.

ДОПИСІ

МЕНВИЛ, Р. АЙ.

Хвальба сорочки не дасть — каже наша приповідка. Проте, коли пишу оці стрічки, то не длятого, щоби похвалити менвільських громадян, але на те, щоб вказати їх як гарний примір для других. У Менвіл не живе богато Українців, але це невеличке число свідомих патріотів робить таку роботу, що певне перегнали неодну, далеко більшу кольонію. Перед у тій народній роботі веде місцевий відділ У. Н. С., а саме братство св. Стефана, а висліди тої праці ось які: Українці мають свій власний Народний Дім, який вартує певне около пятьдесять тисяч, а у братській касі є готівкою близько пять тисяч долярів.

Біля цього відділу згуртувалися усі свідомі Українці. До У. Н. С. належать не тільки дорослі. В Молодечім Союзі підростає нове покоління Союзан і будучих українських патріотів й патріоток. Є тут і своя українська церковця, до якої доїздить о. Ю. Крупа, який також чимало причиняється до піднесення народного духа. Зі своєї братської каси братство дає поміч на кожду потребу у старім краю, а крім того уряджує представлення, балі і т. п. на народні цілі.

Оттак воно уладило баль 29. квітня, із чого дохід призначено на чинну боротьбу з Ляхами. На ту забаву зїхалися Українці з цілого стейту Род Айленд, а з Вунсакет то вже приїхали цілою громадою — усі.

Тільки „староруська" братія остала дома і проклинала „мазепинців". Воно справді цікаве чудовище, що й до сього часу є ще такі сліпі, що не провиділи із кацапської полуди. Бачуть своїми очима темну і дику Росію, читають або чують, як Московщина вигубила десять міліонів нашого народу, видять, як Росія стала мячем, який копають на всі боки зайди-комуністи — і все ще чекають та ждуть спасіння від тих, що себе спасти не вміють.

Хто не бачить тепер безмірної висшости українського народа над московським, хто ще й досі не порозумів, що Україна це старинний осідок великої культури преславного вже в давнину українського народу, а Москалі це все ще дикі степовики із Азії, та що між ними і нами пропасть велика — такий чоловік не провидить вже ніколи. Жаль тільки, що ці сліпці українського роду!

Кайжеж буде добра слава бравим менвільським Українцям за їх розумний патріотизм, який гуртує усіх в одну свідому громаду.

Їх приклад хай послужить за взір другим укр. громадам в Америці. Лучімся усі в У. Н. С., а тоді гарна народна робота вже вийде сама з себе. Свідомі люди найдуть всюди спосіб, як повести добре народну роботу.

Трохим Верниволя.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ЖИВИЙ НЕБІЖЧИК

(Оповідання з початку 16-сотих років).

(Докінчення)

(24)

— Я ще раз кажу... Поки сам не впевнюся, що він живий, поти ані не відстану від Гануськи, ані не пущу її від себе. Як не схоче до мене вернути, зроблю собі смерть. Я її не можу подумати життя без неї.

— А як дістанете докази, що він живий?

— Тоді мені не вільно ломити головної заповіди божої. Тоді він возьме свою Гануську, мене поховаєте.

— Пані вже тепер не сумнівaєся, що він живий...

— Значить, до мами поїхала, щоби більше не вернути?... Перекажіть їй, щоби мені написала се. Я вже знаю, що по її відповіди зробити з собою.

— Може би ви пішли на таку злагоду?... Пані верне до замку, але не буде вашою жінкою аж до хвилі, коли прийде вість, що її перший муж помер.

— Як таке може бути?! Я маю робити з себе сміх?

— Ніхто не потребує знати, що сталося. Спалня припирає до каплиці і має окремий вихід до сіний. Двері до передущої комнати заставити і ви для себе спалню спорудите в иншій комнаті. Стіл буде далі спільний. Вона буде далі газдувати там, де газдівство належить до пані дому. Ви будете, як доси, газдувати в области, до якої жінки звичайно не вторкаються. Так буде коза ціла і вовк ситий, хоч не дуже...

— Доспівайте до кінця! Ви хотіли сказати, що той вовк, живучи надією на ліпші часи, поки що, може й до смерти, буде мусів лише облизуватися... Нехай і так буде. Бодай буду жити під одним дахом з нею, буду мати право дивитися в її очи і надіятися...

Гануська вернула до Пятник. Стали плисти дни за днями; тихі, невеселі, журливі. Гануська бyдувала, Стах нудив світом, ходив мов сновида. Ні на його, ні на Гануськи лици не заграла усмішка, не було між ними веселої розмови. Як розмовляли, то лише про господарські справи. Хоч Гануська того не жадала, Стах від хвилі її повороту з Серник став окремо вести рахунок свого соколівського господарства, окремо рахунок маетків жінки.

По якімсь часі він став тривожно призиратися їй. Вона, як могла, усувалася йому з очий. Він знав, що від довшого часу вона лише про око людське була його жінкою. Призираючися їй, і нагадуючи собі свою розмову з попом перед гробницею, став здогадуватися, що вона десь в тім часі бачилася зі своїм першим мужом.

— Чи не в Серниках у своєї мами? — думав.

Такі думки стали морочити його саме тоді, коли прийшли вісти про турецько-татарський похід на Галичину. Хотів призиратися їй дальше, щоби впевнитися, чи його здогад слушний, а тут мабуть треба буде йти в похід проти Турка, бо король покликав шляхоцьке ополчення.

І Гануська журилася вислідом своєї стрічи з Юрком. Бачила, що вже пора виявити Стахови всю правду. Але сама не мала відваги зробити се. Позвала попа.

— Ви панотче, вже раз успішно посередничили між мною і Стахом. Тепер мені знов потрібна ваша поміч. Тепер ще більше, ніж тоді. Я боюся сказати йому, до решти відчинити йому очи... Юрко не приходить по мене. Як Стах нагло сам побачить і, що не виключене, відречеся дитини, буде публичний скандал. Буду мати дитину без тата...

— Нема нічо злого, щоби на добре не вийшло, — відповів піп. — Турецький наскок, що зруйнує ваші ниви, в сім ділі поможе вам. Скажу панови, що вам небезпечно сидіти тут, нехай вас вишле до Львова. Там знайдете безпечнійший захист і опіку моїх родичів. Тут я буду мати час все те основно перебалакати з ним. Він такий, що йому можна промовити і до розуму і до серця. Потому сповіщу вас, чи маєте вернути до Пятник з дитиною, чи лишитися у Львові і Пятники продати, або виарендувати.

Піп пішов до пана. Стах ані хвилю не надумувався. Ще й сердечно подякував попови за се, що піддав таку добру гадку. Коляска, окружена десятьма гайдуками рушила в сторону Львова. Але не далеко заїхала. Клуби диму в напрямі Львова свідчили, що ворог, або лише частина ворожої сили якимсь иншим шляхом, оминаючи Стріличі і Пятники, дібралася до Бібрки і загородила шлях до Львова. Коляска завернула і ледви встигла вїхати в замкову башту, бо коли зі шляху звернула в пятницький ліс, пустилася за нею яка сотня Турків, що надійшла від Стрілич. Гайдуки підвели міст і заперли башту. Стах, очивидно, до шляхоцького ополчення вже не пішов але лишився боронити замок.

Турки, що покрили цілу замкову гору поза фосою, вислали до замку попа з заявою, що як замок здасться, то вони заберуть гармати і порох, бо їм се потрібне. Нічого більше в замку не рушать, і ні в замку ні в селі не возьмуть ясиру. Щоби случайно не потерпів хто, нехай родина пана запреся в послідній комнаті свого мешкання, челядь в пекарни. Пан нехай стане в вікні першої комнати свого мешкання, щоби отаман Турків міг розмовитися з ним. До замку утійде лише тілько Турків, кілько треба, щоби забрати гармати одна по одній і викотити порох, також одна бочка по одній. Решта Турків стане так далеко від замку, що замкові не будуть потребували боятися підступного і неожиданого наскоку тоді, коли жмінка Турків буде брати гармату і порох. Але, як би що лихого сталося тим Туркам, що будуть в замку, то турецьке військо возьме замок і не помилує нікого. Також виріже всіх людий в Сирниках і Соколівці.

— Що ви радите робити? — спитав Стах попа.

— Як гадаєте, що замок видержить облогу, то бороніться. Тоді, очивидно, підуть в ясир люди наших маетків. Сумніваюся, чи Турки виріжуть їх, так як грозять.

— Ви бачили кілько тих Турків? Гармату мають?

— Велика сила і численна гармата.

— І від Соколівки Турки! — крикнув гайдук, що стояв на горі башти.

Стах вийшов на башту і глянув крізь бійницю. Від Соколівки справді сунула тьма Турків. Здовж берега ставу лаштували гармати, очивидно, щоби бомбардувати замок.

— Проти такої гармати не oстоїмося, — сказав Стах. — Скажіть Туркам, що годжуся. Але нехай їх отаман присягне турецьким звичаєм, що умови не зломить. Без гармати і без пороху не лишимося, бо я маю три гармати ще не уставлені і про котрі ще ніхто не знає. І запас свіжого пороху є, ще не замагазинований в порохівни. До замку Турків більше як десять нараз не впущу.

Піп відійшов передати Туркам відповідь. Незабаром до башти підійшов якийсь Турок і заявив, що гарматний вистріл по соколівськім боці ставу означить хвилю, коли до замку прийде десять Турків по гармати і порох. На той час все турецьке військо зійде з цілої пятницької гори в низ на девятницькі поля.

Які дві години по відході сего Турка, за ставом гукнула гармата. Турки, що стояли під замком, стали відступати. Стах пішов до Гануськи, казав їй запертися в своїй комнаті і не відчиняти нікому, поки він сам не скаже їй, що всяка небезпека вже минула. Коли почув, що Гануська засунула залізну засуву дверий, вийшов на подвіре. Йому сказали, що перед баштою стоїть десяток Турків. Приказав гайдукам відчинити ворота і спустити міст. Турки увійшли на замкове подвіре. Гайдуки лишилися в башті і на мості і заперли ворота.

— Ваші гармати і порох на подвірю? — спитав турецький старший.

— Коли я вже згодився все те віддати вам, то я приладив всьо так, щоби ваша гостина в замку була як найкоротша, — відповів Стах.

— Але я всеж таки буду мусів заглянути в порохівню, чи там ще нема якої бочки. І подивлюся на мури, чи не лишилася яка гармата.

— Не бороню.

Гануська засунула двері, що з її спальні вели до сіний і пішла до каплиці. Помолилася перед фігурою Богородиці, сіла на дзиглику під дверми і призадумалася. Нараз підвела голову, глянула в той кут, де стояла фігура Богоматери і стала наслухувати.

— Чи в наших мурах миши, або й щурі? — подумала. — Перший раз чую таке.

Тупнула ногою, щоби розполошити вілізливців, що в таку пору непокоїли її. Фігура здригнулася раз і другий. За стіною, чи в стіні стукнуло щось і фігура посунулася, які два кроки в бік. На місци, де фігура стояла, відчинилася яма, неначе вхід до льоху. З ями виринула турецька чалма, лице Турка з кинджалом в зубах і цілий Турок з пістолию в руці.

— Юрко! — крикнула Гануська і метнулася до него.

— Псст! двері заперті?

— Заперті.

Турок пішов до спальні. Упевнившися, що двері зачинені, вернув до каплиці і сів на дзиглику показуючи другий Ганусці, щоби також сіла.

— Андрійко у тебе? — спитала Гануська.

— У добрих людий, але далеко відси... Дуже далеко.

— Ти може прийшов з Турками, що на тобі турецький одяг? Не боїшся?

— Кого?

— Турків. Як би догадалися, що ти не Турок, то погадали би, що ти передягся і вкрутився між них як польський шпіон.

— Не журися тим. Я безпечний і ти будеш безпечна... Але нам вже пора в дорогу. Я бачив в спальни хусту. Закинь на себе і лізь в сей льох. Там вигідна драбина. Я піду за тобою. На долині дожидає нас Федь з каганцем.

Гануська щезла в дірі. Юрко пішов до спальні відсунув засуву дверий, поклав на столі якийсь папір і також щез в отворі, котрим зійшла Гануська. Коли вже був в половині драбини, пхнув залізну клямку, що виставала з муру. Світло яке доходило з каплиці, щезло, бо фігура станула на своїм давнім місци. Федь з каганцем в руці вів їх льохом. Поякімсь часі мусіли знов драбиною зійти в низ і знов ішли по земли льохом. Вийшли на світ. При виході сидів Худик. Федь і Худик стали накидати каміння, щоби засипати вихід. Засипавши, поклали на каміннє пару кущів, вирваних з землею і мохом. В щілини, і де була гола земля, понакладали дернини і моху. Ніхто не пізнав би, що тут хтось рунтував землю, тим менше здогадувавсь би, що тут вхід до замкового льоху.

Всі четверо пішли полем на Соколівку. Юрко заслонив Ганусці хустиною лице аж по очи, бо, казав, що підуть до Турків. Зайшли до гуртка Турків, з котрими був критий візок і кінь в пишнім наряді. Гануська сіла на візок, Юрко на коня. Візок поїхав на Соколівку, Юрко почвалав до Турків, що з гарматою стояли над ставом. Поведенне Турків свідчило, що він їх отаман.

— Випалити з гармати сліпо і відступити! — приказав.

До него підїхав отаман гармати.

— Що се значить, башо? — спитав.

— Се значить, що відступаемо. Тих, що з того боку ставу і тих, що в замку сповістимо про се гарматним вистрілом.

— Відступаемо? Відступаємо, полишаючи в замку скарби, які до него звезла мабуть ціла околиця? Відступаемо й не спробувавши взяти замок? Сього не буде, башо! Я дам приказ бомбардувати замок.

Баша звернувся до своєї гвардії, що стояла за ним.

— Сей пушкар, — сказав, — зависоко вибуяв. Він рішучо задовгий, саме о свою голову.

— Ласки! — крикнув пушкар. Другого слова вже не вимовив, бо його голова покотилася по траві.

Гармата гукнула і військо стало відступати. Баша почвалав в сторону Соколівки, за візком, в котрім була Гануська.

Коли заревла гармата, Стах поблід.

— Так то ваші додержують злагоду? — промовив до Турків, що в замку кінчили обзорини. — Зачинаете бомбардувати нас?

Турецький старший усміхнувся.

— То на закріплене злагоди. Наш баша лишає вам ваші гармати і ваш порох, бо се, за чим сюди прийшов, вже в його руках. Я з моіми людьми відходжу. Як до вас не навідаються инші Турки, то будете мати спокій. Бувайте здорові...

На велике здивованнє Стаха і всіх людий в замку, Турки справді відступили. Стах урадуваний побіг до мешкання і заковтав у двері Гануськи.

— Відчини! Вже нема ніякої небезпеки. Мабуть надтягає якесь велике польське військо, бо Турки лишили наші гармати і втікли.

Ніхто не відчиняв, не відповідав.

— Ганусько, відчини!... Ганусько, вийди!

— Гейш люди, сюди! — крикнув. — Виважити двері! Жінці мабуть щось сталося, бо не відповідає.

Не ждучи, аж люди прийдуть з колами і з сокирами, Стах потис клямку. Двері відчинилися. Скочив до спальні, скочив до каплиці, і, задеревів. З Гануськи ні сліду. Глянув на папір, що лежав на столі. Букви перед його очима танцювали. Довго читав, заки вичитав і зрозумів:

„Спасибі Тобі, що чесно опікувався моею жінкою і її маетком. Жалю до Тебе не маю, бо не Ти виновник і ти не знав, що Гануська не вдова. Я мою жінку вже взяв до себе. Як ласка, то дальше опікуйся її майном, аж до слушного часу. **Юрко**".

ДЛЯ ДІТИЙ

„ЯСНЕ СОНЕЧКО"

Після смерти князя Святослава засів на київському престолі його син Володимир, що передше князював у Новгороді. Як кожен український князь, так і він мусів зразу позбутися воїх своїх внутрішних ворогів, які спиняли його у володіння. Це треба було зробити мечем іхоч Володимир не дуже то й бажав цього, мусів чимало крови пролити, заки міг засісти спокійно на престолі і порядкувати державою.

Та не був це князь, який тільки про границі краю старався. Загадав він дати Україні дещо більше, ніж щораз то поширювати її простори та побільшувати данини. Він задумав завести на Україні Христову віру.

Як тільки зачули про це чужі народи, стали посилати до Володимира своїх послів і захвалювати перед ним свою віру. Приходили Греки, приходили Німці, але й приходили Жиди і Турки. Та Володимир не хотів сам рішитися. Він післав своїх послів до ріжних країв, щоб вони самі розглянулися в кождій вірі. Коли його посли прийшли у своїй мандрівці нарешті у Царгород і там зайшли до церкви на Службу Божу, порішили, що ні в якому храмі не почували тебе так гарно як тут. Грецька віра подобалася їм найбільше з усіх. Повернувши до Києва, розповіли Володимирові все, що бачили, і вихвалювали дуже грецьку віру.

Та на разі Володимир був занятий великим походом на грецьке місто Корсунь у Криму. Він завоював це місто та післав до грецьких цісарів у Царгород послів із просьбою, щоби вони віддали за нього свою сестру Анну. Та не згодилися на це грецькі цісарі.

— Наша сестра християнка, а ти поганин! — відповіли вони, — як можемо тобі її віддати? Ти прийми хрест, тоді й душу свою спасеш і сестру нашу дістанеш.

Володимир згодився. Царівна забрала з собою священиків і поплила до Володимира у Крим. Тут він охрестився і повінчався з нею, забрав священиків зі собою й повернув на Україну.

Прибувши до Києва він звелів охрестити наперед усіх своїх близьких, а далі взявся за приготовання до хресту цілого народа. Священики ходили і поучували народ у новій вірі, а Володимир нищив поганські божища, валив ідоли і святі дерева. Коли здебільша було все приготоване, зібрав Володимир усіх, хто хотів хреститися, над Дніпром і тут усі охрестилися.

Та не всі так легко приняли нову віру. Були й такі, що утікали в ліси, в степи і там довго ховалися, побоюючися, щоб Володимир силою не приневолив їх до неї. Головно люде, що мешкали подальше Києва, боронилися проти нової віри і треба було довшого часу, заки Христова віра принялася й посеред них.

А Володимир ставив тимчасом церкви по городах і селах, привозив із грецьких міст ікони і книги та все спроваджував із Греції та Болгарії нових священиків. Із заведенням християнства почали ширитися на Україні просвіта, почали проявлятися звязки письменства.

У Києві заснував Володимир першу школу, де вчилися діти богатих городян. Таким способом Київ стає за Володимира огнищем нової віри, церковного життя і науки.

Володимир не правив державою самовільно із своєю дружиною — він скликав на наради поважніщих людей, старих, і то не тільки з Києва, але також з інших городів. Ця участь громади в управі державою робила Володимира любимцем цілого народа.

За його великі заслуги назвали його сучасні „ласкавим князем", „ясним сонечком", а історія переховує память про нього під почесною назвою: Володимира Великого.

(За І. Левицьким і М. Грушевським).

"THE BRIGHT SUN"

After the death of King Swiatoslaw his son Vladimir, who formerly ruled in Novhorod, ascended the throne in Kiev. Like every other Ukrainian ruler he must first rid himself of internal enemies who interfered with his government. This had to be done by sword and although he did not wish it, he was pressed to shed much blood before he could sit peacefully on the throne and establish order in the kingdom.

But he was not the sort of a king to care only for the extent of his territory. He thought to do more for Ukraine than merely to extend its boundaries and increase to taxes. He thought of bringing into Ukraine the Christian faith.

As soon as the foreign people heard of this they started to send to Vladimir enyoys to recommend to him their own religions. The Greeks came, the Germans came, there even came Jews and Turks.

But Vladimir did not wish to decide himself. He sent his ambassadors to various countries to investigate for themselves every religion.

When his ambassadors in their journeying came finaly to to Cnostantinople and attended divine service in the church, there they decided that they had found nothing so beautiful as here in any other temple. The Greek faith suited them best of all. Returning to Kiev, they related to Vladimir all they had seen and praised greatly the Greek faith.

At the same time Vladimir was engaged in a great expedition against the Greek town of Korsun in the Crimea. He conquered the place and sent ambassadors to the Greek Emperors at Constantinople asking that they should give him their sister Anne in marriage.

The Greek emperors did not agree to this.

"Our sister is a Christian and thou art a heathen," they answered, "how can we give her to thee? Accept the cross, then thalt thou save thy soul and gain our sister."

Vladimir agreed. The empress brough priests with her and sailed to meet Vladimir in the Crimea. There he was baptize and married her, took the priests with him and reutrned to Ukraine.

Having arrived at Kiev he decided to baptize first all his relatives and further undertook to prepare for baptism all his people. The priests went about and instructed the people in their faith and Vladimir destroyed the heathen temples and broke down the images and sacred trees. When everything was prepared Vladimir led all who wished to be baptized to the river Dnieper and then all were baptized.

But all did not accept the new faith so easily. Some ran away to the woods and prairies and concealed themselves for a long time feeling that Vladimir would compel them to it by force. Especially those people who lived far from Kiev fought against the new religion, and a long time was necessary before the Christian religion was accepted among them.

But Vladimir established at this time churches in the towns and villages and brought from Greek cities Ikons (sacred pictures) and kept always bringing new priests from Greece and Bulgaria.

With the bringing in of Christianity enlightment began to speed in the Ukraine. The beginnings of culture began to appear.

In Kiev Vladimir founded the first school in which the children of the rich towns-people were instructed. By such means Kiev became under Vladimir the heart of the new faith, of church life and of scholarship.

Vladimir did not govern his kingdom autocratically with his army. He gathered to his councils, the most influential people, the elders, and this not noly from Kiev but also from other towns.

This sharing of the assemblies in the government of the kingdom mae Vladimir loved by the whole people.

For his great services his contemporaries called him "merciful prince," "bright sun," and history preserves his memory under the honorable name "Vladimir the Great."

(Кан. Ранок).

ПОМІЧ ДЛЯ ХОРОГО ЗЕМЛЯКА

Петро Рудий з Boston, Mass. $ 1.00
Попередно оголошено $2.00
РАЗОМ $3.00

НЕСКОГОНІНГ, ПА.

Повідомляється членів від. 237 У. Н. Союза в Нескогонінг, Па., що заснувався комітет, котрий має занятись збіркою жертв на Народний Дім. Комітет буде висилати своїх колекторів поміж членів У. Н. Союза і поміж другі організації. Просимо Вас Браття і Сестри, поможіть нам в тім ділі, не жалуйте офірувати лепту коли до вас руку витягаємо. Поможіть нам, бо не маємо де подітись. Вже третий рік як ми тягаємося як тії комірники, бо нема де подітись, а самі не можемо собі помочи, бо нема де ані винаймити — одним словом, не маємо де подітись і мусимо старатись за свою власну хату. 13,17

Михаїл Кобінець, предс.;
Антоній Гоцко, касієр;
Роман Чолій, секретар.

ДИНАМІТНИЙ АТЕНТАТ В КРАКОВІ

Під двері дому ректора краківського університету Натансона підложено минулої суботи бомбу, (яка експльодуючи висадила двері, не ранючи нікого. Виконавців таємного атентату дошукуються поліційні органи в комуністичних кругах, невдоволених тим, що ректор Натанзон вручив диплом почетного доктора французькому генералови Ле Рондови, відомому з „повстань" на Гор. Шлеську. Говорять одначе, що бомбу підложили вшехпольські студенти, обурені становищем ректора Натанзона, який заявився проти „нумерус клавсус". Як би там одначе не було, то факт одначе фактом що в лоні польської суспільности є елементи, яким того рода террор промовляє до переконання. В справі атентату внесли соціялістичні посли польського сойму інтерпеляцію.

АРЕШТУВАННЯ У ВИЛЬНІ

Польська преса доносить що у Вильні арештовано якогось Ілю Глинського під замітом шпіонажі в користь совітської Росії.

БОРОТЬБА З СОЦІЯЛІСТАМИ В РОСІЇ

Большевики в останній час вжили ряд заходів для того, щоб розкласти ті соціялістичні антисовітські партії, які працюють в Росії — партію соціялістів-революціонерів й соціял-демократів. Сими днями арештований ними зїзд с-рів в Москві. Зїзд цей виніс постанову про ліквідацію партії і приєднання її до комуністичної партії; він склав протест проти політики закордонних членів партії, які провадять боротьбу з совітським урядом. Аранжер цього зїзду Коротков негайно після зїзду одержав призначення на посаду начальника за кордонного виділу державного політичного управління. Кампанія проти соціял-демократів в великих розмірах переводиться зараз в Грузії. В результаті цієї кампанії в совітській пресі зявився ряд листів від членів соціял-демократичної партії, в яких заявляється, що автори листів заявляють, що вони зривають з своєю партією й переходять до комуністів.

Закордонна с-р. і с-д. преса обговорюючи цю кампанію, зазначає, що, не зважаючи на всі заходи большевиків, і всі арештовані ними зїзди і листи, їм не вдається знищити соціялістичного руху в Росії.

БУДИНОК ГАЛИЦЬКОГО СОЙМУ ДЛЯ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Сенат затвердив в цілости принятий соймом закон про передачу соймового будинку у Львові університетови. Сенатор Карпінський (український клюб) протестував проти того закону, як суперечного конституції.

ПОВСТАНСЬКИЙ РУХ НА УКРАЇНІ

Московська газета „Руль" подає відомости про зріст повстанського руху на Україні, який носить цілком організований характер. Рух захопив Проскурівський, Винницький, Літинський і Могилевський повіти на Поділлі, Староконстантинівський і Житомірський повіти на Волині Васильківський пов. на Київщині.

РОЗПРАВА ПРОТИ УБІЙНИКА МИТРОПОЛИТА ЮЛІЯ

Розправа проти бувшого архимандрита Смарагда Ладиженка почалась перед польським судом дня 16. м. м. З огляду на покликання більшої скількости свідків, розправа протягнеться кілька днів. Оборони Ладиженка піднялися адвокати пос. Підгірський, Врублевський і д-р. М. Глушкевич.

НЕГРАМОТНІСТЬ ПРИЧИНОЮ МАТЕРІЯЛЬНИХ ВТРАТ

Урядова статистика виказує, що у 1920-ім році було в Злучених Державах 4,931.905 неграмотних, себто таких людий, які мали більше чим 10 літ і не вміли ні читати ні писати в ніякій мові. Та в дійсности те число є значно більше, бо до неграмотних слід ще зачислити тих людий, котрі не знаючи англійської мови, можуть порозумiватись лише з найблищими своїми краянами, а не вміючи читати по англійськи не можуть брати участи та користати як слід з тих вигод, які їм той край, в якому вони живуть, може дати. І хоч вони навіть знають писати і читати на своїй мові, то в дійсности у Злучених Державах відносно свого окруження вони є неграмотні. Скільки таких людий є тут, сказати годі. Підчас війни переведено статистику між жовнірами, щоб пізнати, скільки з них є в силі „написати до дому листа та прочитати і зрозуміти газету". Показалося, що на 1,566.011 жовнірів 396.231 себто 25.3% не були в силі це зробити. І коли призадуматись хочби лиш над тим несупокоєм, який мусіли переживати рідні тих жовнірів, не маючи ніяких вісток від них, то один з наслідків неграмотности представиться нам досить ярко.

Прослідуючи відносини серед мармерського населення Департамент Рільництва прийшов до заключення, що знання письма та що за тим іде читання відповідних книжок і журналів далиб великій кількости фармерів спромогу пізнати і користуватись найновійшими улучшеннями з области хліборобства і піднести видатність своїх господарств в двоє а декуди і в трое. Застарілі способи господарки є майже усе наслідком неграмотности або незнання англійської мови у фармерів.

У містах 67.8 відсотків неграмотних, це іммігранти, підчас коли у загальному числі анальфабетів вони творять лише 35.7%. У стейті Ню Йорк є 800,000 робітників, які не вміють взагалі читати і писати або зовсім не володіють англійською мовою. Переведені між ними досліди виказали, що між ними є богото більше нещасливих случаїв, чим між прочими робітниками. фабрики Форда виказують зменьшення нещасливих случаїв о 54% від часу, коли управа тих фабрик почала боротьбу з неграмотністю і почала основувати школи та примушувати робітників з тих шкіл користати.

Найбільшу шкоду приносить неграмотність і малограмотність у майнерській промисловости. Шкоду спричинену тим незнанням найкраще представляють слідуючі цифри: на 1000 майнерів вбитих у 1919-ім році у ріжних нещастях в копальнях 930 не володіло англійською мовою а на приблизно 150.000 тих, які потерпіли тяжчі або легчі ушкодження тіла при роботі 69.760 не знало англійщини. Вправді управи копалень вивішують на видних місцях приписи, як оберігатись перед нещасливими случаями у ріжних, вживаних робітниками, мовах, та це небогато може помогти, коли значне їх число не вміє навіть по свому ні читати ні писати.

З порівнання ріжних звітів і обчислень виходить, що шкода, яку поносить населення Злучених Держав наслідком неграмотности виносить около 825,000.000 долярів. На ту цифру складається меньша продукція фарм, меньші заробітки неосвічених робітників та меньша видатність їх праці та накінець відшкодовання, які приходиться виплачувати покаліченим, та родинам убитих робітників.